

Түүхийн музейн үзүүлэг зохион байгуулалтын зарчим

Аливаа улсын түүхийн музейд тухайн улсын түүхэн хөгжил, түүний олон тал, түүхэн үйл явдал, үзэгдэл тусдаг. Тэгэхдээ түүхийн үзүүлэг нь өнгөрсөн үе болон одоогийн амьдралыг хуулбарлан үзүүлэх зарчимд тулгуурладаггүй, ингэх ч боломжгүй. Бодит байдлыг музейд үзүүлэх тусгай аргатай байдаг. Энэ юу вэ гэвэл шинжлэх ухааны концепцийн дагуу эд зүйлээр баримтлуулдаг. Ийнхүү түүхэн бодит байдлын музей дүр төрх бий болно. Түүхийн музейн үзүүлэг маш олон янз байна.

Түүнд улсын түүхийг бүхэлд нь муж, хязгаар нутгийн түүх, нийгмийн амьдралын аль нэг тал харуулахаас гадна үндэсний онцлог, ард түмний соёл, ахуй, соёлын харилцан нөлөөллийг /угсаатны музей/ харуулдаг. Түүхэн нэг үеийг харуулах үзүүлэгтэй ч байж болно. Түүхийн чиглэлийн олон музейнүүд тухайн хот, үйлдвэр, хөдөө аж ахуйн нэгдлийн түүхийг харуулдаг. Үүний дотроос түүхэн үйл явдал, гавьяа, хүмүүст зориулан орон нутаг нь байгуулсан музей онцгой байр эзэлдэг. /дурсамжийн музей/

Үзүүлэг зохион байгуулалтын зарчим:

1. Түүхийн шинжлэх ухааны үндсэн зарчим нь түүхэн зарчим юм. Энэ нь үзүүлэгийг түүхэн процессын дагуу үечлэн дэс дараалан харуулдаг.
2. Музейн мөн чанар, онцлогоос урган гарсан үзмэрээр харуулах зарчим. Энэ нь үзэгч үзүүлэгт дэглэгдсэн үзмэртэй шууд танилцах боломжтой болно. Музейн үзмэр хоёр гол үүргийг гүйцэтгэнэ. Нэгдүгээрт тухайн түүхэн нөхцлийг ойлгоход туслах үйл явдлын бодит баримт болно. Үзмэр үзсэнээр үзэгч шинэ мэдлэг мэдээлэлтэй болно. Хоёрдугаарт музейн үзмэрээр дамжуулан үзэгч улс оронд болж буй үйл явдал, эсвэл өнгөрсөн түүхийг мэдэрнэ. Ингэснээр үзэгчийн сэтгэлийг хөдөлгөдөг.

Музейн үзмэр нь хүний хараанд өртөж түүгээрээ дамжуулан тодорхой мэдээллийг хүргэдгээрээ үзүүлэн сурталчилгааны нэг хэлбэр гэж үздэг. Үзүүлэгт түүхэн үйл явцын материаллаг тал, харагдах байдлыг тодотгох, амьдралын нөхцөл, хүмүүсийн дүр төрхийг сэргээн харуулдаг. Музейн үзүүлэг бол түүхийн сурах бичиг биш гэдгийг анхаарах хэрэгтэй. Номд түүхэн үйл явцын олон талд гүнзгий анализ хийж, дэлгэрэнгүй бичиж, тухайлбал оюун санааны талыг илэрхийлсэн ойлголт, дүгнэлт хийдэг. Үзүүлэгт байгаа текст бол бодит үзмэрээ дагалдаж явах хэлбэр юм. Үзмэрт тавигдсан ном, гар бичмэл, эд зүйл зэрэг нийгмийн үзэл суртлыг тээж явдаг онцлогтой.

3. Үзүүлэгийн 3 дахь гол зарчим бол хүний сонирхол хэрэгцээнд тохирсон байх зарчим юм. Энэ нь янз бүрийн нас мэргэжлийн хүмүүст зохицсон, ойлгомжтой, хүлээж авах боломжтой болгох хэрэгтэй. Зарим музей судлаач

нар түүхийн үзүүлэлэг нь дундаж хүнд захирагдсан байх ёстой гэдэг. Түүхийн сэдвээр дунд сургуулийн хөтөлбөртэй танилцсан, зохих хэмжээний түүхийн мэдлэгтэй хүн байх ёстой гэж үзэж байна. Үүнээс үүдэн түүхийн музейн үзүүлэгийг хялбарчилсан байдлаар үзүүлж, үйл явцад түлхүү болон онцгойлох хэлбэрийг ашиглахгүй, хэтэрхий нарийвчлахгүй байх, харьцангуй цөөн тооны үзмэр тавих хэрэгтэй гэдэг. Энэ нь түүхэн сэдвийг харуулах нийтлэг хандлага биш. Дундаж үзэгч гэж байхгүй. Тухайн бие хүн өөрийн сонирхол, хүлээж авах чадвараас хамааран түүхийн талаар янз бүрийн мэдлэгтэй байдаг. Иймээс янз бүрийн мэдлэгтэй үзэгчдэд музей зориулагдах ёстой.

Үзмэрийг судалж олон янзаар харуулахдаа гол үзмэрийг онцгойлон харуулна. Эдгээр голлох эсвэл хоёрдугаарт тооцогдох үзмэрт зориулсан тоног төхөөрөмжийн шаардлагууд бий болдог. Үзүүлэгийн танхимаас гадна гүнзгийрүүлсэн сургалт, үзэгч бие даан судлах зорилготой тусгай танхим музейд байгуулах шаардлагатай гэсэн саналыг зарим судлаачид дэвшүүлдэг. Үзэгчдэд хүргэхийн тулд бичлэг, гэрэл зураг, шинжлэх ухааны хялбаршуулсан үзүүлэн материалууд хэрэглэнэ. Харин хэт задалсан дэлгэрэнгүй хэлбэрээс зайлсхийх хэрэгтэй. Хэсэгчилсэн үзмэрүүд болон танхимуудыг үзэгч хүлээн авах төвлөрөх, авсан мэдлэгээ төсөөлөх, амсхийх нөхцлийг тооцоолох хэрэгтэй. Эдгээр үндэслэлүүд дээр тулгуурлан байгуулсан музейн үзүүлэн аль ч цаг үеийн хэрэгцээ шаардлагыг хангаж чадна.

Үзүүлэлэгт орчин үеийн хүнийг эртний түүхтэй үзмэрээр дамжуулан холбож буйг тооцоолох хэрэгтэй. Жишээ нь: археологийн үзмэрт орчин үеийн археологийн судалгааны шинэ мэдээллийг өгөхөөс гадна малтлагын аргыг үзүүлдэг. Дурсамжийн музейд тухайн үйл явдал, хүмүүст орчин үеийн хүмүүс хэрхэн хандаж байгааг үзүүлнэ. Үзүүлэлэгт музей судлалын тулгамдсан асуудлыг хэрхэн шийдвэрлэж, үзүүлэлэг зохион байгуулалтын шинэ аргуудыг хэрэглэдэг. Музейн судалгааны үр дүн, шинээр цуглуулсан материалыг шуурхай эргэлтэд оруулдаг. Чимэглэх урлагийн шинэ хандлагыг туслах шаардлагатай. Үзэсгэлэнд үзүүлэлэг зохион байгуулалтын онолын хөгжлийг тусгаж, түүхэн сэдэв, уран сайхны чимэглэлийн шийдлийг турших нь илүү зохимжтой. Үүгээрээ байнгын үзүүлэлэгтэй харьцуулбал үзэсгэлэн нь эрэлхийлэх боломж олгодог.

3. Үзүүлэлэг зохион байгуулалтын аргууд

Дэлхийн музейн практикт үзүүлэлэг дэглэлтийн арга нь шинжлэх ухааны хөгжилт, түүнд шинжлэх ухаан, соёлын үнэт зүйлсийг түгээгчийх нь хувьд тавигдах шаардлагатай зэрэгцэн үүсэн хөгжиж иржээ. Түүхийн эх сурвалжийг нэгтгэн бүрдүүлдэг учраас үзүүлэлэг нь тодорхой ангилал шаарддаг. Нэг төрлийн

цуглуулгыг чимэглэж дэглэх үзүүлэлэг дэглэлтийн хэлбэр нь шинжлэх ухааны шаардлагыг хангахгүй байна. Музейн цуглуулгыг, түүний дотор байгалын шинжлэх ухааны цуглуулгыг тухайн цуглуулгын ангилалаар дэлгэн байрлуулж эхэлсэн бөгөөд энэ ангилалыг боловсруулахад музей оролцож байлаа. Дэглэлтийн энэ аргыг **системчилж үзүүлэх арга** гэж нэрлэсэн. Хэдийгээр түүхийн эх сурвалжийн шинжлэх ухааны ангилал тодорхойгүй байсан боловч системчилсэн үзүүлэлэгийн аргыг ерөнхий байдлаар түүхийн үзмэр дээр хэрэглэж байлаа. Эртний археологийн хэсэгт системчлэлийн үндэс нь өнөө хүртэл хадгалагдсан хадалмариин багаж, зэвсгийн материал юм. (чулуу, хүрэл, төмрийн үе) Үүний дараа үеийн эд зүйлийг материаллаг соёлын төрлөөр нь ангилдаг. Тухайлбал шавар, мод, металл эдлэл, зэвсэг, даавуу, зоос г.м. Угсаатны зүйн музейнүүдэд үзүүлэлэгийн системчлэл нь газарзүйн байрлал ахуйн соёлын байдлаар нь ангилдаг. (тухайлбал: гэр орог сууц хувцас г.м) Ийм үзүүлэлэгт хэв шинжийн ангилал хэрэглэгддэг. Энэ нь тухайн эд зүйлийн хэлбэр, чимэглэлийн хувьслын тухай ойлголт өгдөг гэсэн үг. XIX зууны II хагасаас түүхийн музейн үзүүлэлэг дэглэлтэд бодит амьдралын нэг хэлбэрийг цогц хэлбэрээр нь тавих арга бий болж эхэлсэн байна. Ялангуяа угсаатны зүйн музейд гэр орон сууц, ажил хөдөлмөр, шашны баяр ёслол зэрэг зан зүйлийг харуулахад илүү дөхөмтэй байв.

Анхандаа ийм бодит амьдралыг дүрсэлсэн цогцыг системчилсэн үзмэрт нэмэлт болгож байснаа XIX зууны сүүлч XX зууны эхээс зөвхөн ийм ансамбльцогцыг байрлуулах оролдлогууд хийгдсэн. Эдгээр нь дотор тавилгатайн нүүлгэн авчирсан тариачдийн байшинг барьсан угсаатны зүйн нээлттэй музей байлаа. Түүх-ахуй амьдралыг харуулсан музейд худалдаачид, гар урчуудын хуучин тавилгыг дэглэх болжээ. Иянхүү үзүүлэлэгийг **цогц хэлбэрээр үзүүлэх арга** (ансамблёвый экспозиционный метод) үүссэн нь ертөнцийг үзэх материалист үзлийн тархалтын хирээр түүхийн шинжлэх ухаанд бий болсон түүхэн ахуйн чиглэлийн нөлөөтэй холбоотой байгаа. Октябрийн хувьсгарын дараа орос оронд үзүүлэлэгийн шинэ аргыг боловсруулсан. Нгн нь хувьсгалт хөдөлгөөний түүхийн үечлэлийн дагуу үзүүлэлэгүүдийг хэсгүүдэд хуваах, дараа нь сэдэв түүхэн асуудлаар нь сэдэв, дэд сэдэв, цогцолборт хуваах явдал байвтавигдсан сэдэвт холлбогдох үзүүлэлэгийн материалуудыг дэс дараалсан, лонгик холбооны дагуу бий болгосон цогцолборт нэгтгэдэг байна. Энэ цогцолбор нь тавигдсан сэдвийг тодорхой үзэл суртлын үүднээс нээн харуулахын зэрэгцээ бодит байдлын музейн дүр төрхийг бий болгодог байна. Үзүүлэлэгт үзэл суртлын агуулга, бүтцийн талаас хандах нь үзмэрийн бүрэлдэхүүнийг ч өөрчлөв. Хэрэв системчилсэн ба цогц хэлбэрээр үзүүлэх аргын үед үөхөн музейн эд зүйлийг тавьж байсан бол түүхэн үзэгдлийг харуулахын тул бусад санхөмрөгийн материалын хуулбар, нэгтгэн дүгнэсэн шинжлэх ухааны туслах материал(карт, диаграмм, схем), сэтгэл хөдөлгөх түүхэн уран зураг, жран зжраг ашиглах болсон. Бичмэл тайлбарын үүрэгч өссөн. Анх удаа ерөнхий тайлбар үүссэн. Ерөнхий талбарт үзүүлэлэгийн үзэл

сурталын агуулга, үзүүлэгийн цогцолборын нэр, дэс дарааллыг оруулж байв. Үзмэрийн товч тайлбарт ч анхаарах болжээ. Үзүүлэгийн агуулгыг нээхэд уран сайхан чимэглэлийн шийдэл, юуны өмнө үзүүлэгийн зохиомж их үүрэгтэй байв.

Ийм үзүүлэгийг сэдэвчилсэн иж үзүүлэг, (цогцолбороор үзүүлэх арга-комплексно-тематический метод)үзүүлэгийн иж материалуудыг сэдэвчилсэн үзүүлэгийн иж гэж нэрлэсэн. Одоо болтол орос оронд хэрэгжиж буй энэ арга мөн гадаад орнуудад ч байна. Гэвч 20-30 аад онд энэ аргыг хэрэгхэдээ бодит үзмэрээр харуулах зарчмийг үгүйсгэж, үзүүлэгийн гол үзмэрт туслах материал, тайлбар, дүрслэн чимэглэсэн үзмэрийг нэгдүгээрт тавьсан.

Өнөө үед энэ алдааг засч хэрэглэхийн зэрэгцээ үзүүлэгийн урьдах аргуудыг ч шинэчилсэн байдлаар хослуулан ашиглаж байна. Өөрөөр хэлбэл үзэгчдэд илүү хүрдэг амьдралыг цогц бодитоор тавих арга, материаллаг соёлын хөгжил,тусгай цуглуулгыг харуулах системчилсэн аргыг хэрэглэсээр байна. Үзүүлэгийн цогцолбор бүрийн үндэс болсон музейн эд зүйлийг харуулах арга улам олон төрөл болж байна. Үзүүлэгийн гоо сайхан үзэмжийн асуудалд ч онцгой анхаарал тавьж байна.

Дурсамжийн музей болон музей – дархан цаазат газар олон байгуулагдах болсоноор амьдралыг бодитоор цогц харуулах арга их хөгжиж байна. Мөн нээлттэй санхөмрөг, санхөмрөгийн үзэсгэлэн ч гаргадаг.

Ийнхүү орчин үеийн музейд үзүүлэг зохион байгуулалтын олон арга хэрэглэгдэж байгаа боловч үндсэн арга нь **сэдэвчилсэн иж үзүүлэг** юм.

6. Музейн үзүүлэгийн цогцолборууд

Музейн эд зүйл ба үзүүлэгийн бусад материалуудыг бүтцийн сэдвийн дагуу үзүүлэгийн цогцолборуудад нэгтгэдэг. Цогцолборын систем нь түүхэн үйл явц, бодит байдлыг тусгадаг.

Музейн үзүүлэгийг байгуулахад “музейн шинж чанартай” болгох бүтээлч ажиллагаа, хийсвэр ойлголтыг тодорхой зүйлээр харуулах, өнгөрсөн өнөө үеийн “ музейн дүр төрхийг” бий болгох чадвар биеллээ олдог.

Заримдаа “үзүүлэгийн цогцолбор” гэдэг нэр томъёог **бүхэл бүтэн танхимын** тухай ярьха хэрэглэдэг. Үчир нь үзмэрийн танхимыг үзэгч нэг бүхэл зүйл гэж ойлгодог байна. Эхлээд үзмэрийн танхимыг “ доминант”-ыг тодорхойлогчдыг сонгоно. Энэ нь гол үзэл санаа ба нүдэнд харагдахуйцаар илэрсэн ноён нуруу, мэдэв, илүү сэтгэл татахуйц цогцолбор буюу саланги үзмэрүүд юм. Нэг үгээр хэлбэл үзмэрийн нүүр царайг бий болгодог, анхны сэтгэгдэл төрүүлдэг бүх зүйлийг тодорхойлж, үзмэрийн **дарааллыг** төлөвлөнө.

Танхимыг төлөвлөхөд орон зайн нарийн асуудлыг хариулах шаардлагатай тул зураач дизайнер нилээд, цөөн бус тохиолдолд удирдах үүрэгтэй.

Ихэнхдээ энэ ойлголт **танхимын доторх цогцолборт** хамаарна. Сэдэвчилсэн үзүүлэлт цогцолбор гол юм. Цогцолборт үзүүлэгийн ерөнхий бүтцийг бүрдүүлж буй сэдэв, дэд сэдвийн утга зүй (логик), **утга санааны агуулгыг илэрхийлэх үүднээс музейн эд зүйл ба туслах материалуудыг нэгтгэдэг.**

Ийм цогцолборт бий болгосон дүр төрх нь бодит амьдралд байсантайгаа яг адилгүй. Түүхэн бодит байдлыг үзүүлэгийн шинжлэх ухааны концепци, сурган хүмүүжүүлэх, сурталчилгааны зорилтын дагуу баритмтжуулан, тайлбарлана.

Сэдэвчилсэн үзүүлэгийн цогцолборуудад янз бүрийн далайц, шинж чанартай үзэгдлүүдийг харуулдаг учраас тэдгээр нь өвөрмөц ялгаатай байдаг. Мөн музейн цуглуулга нь хамаарна. Цогцолбор бүрийг сэдвийн хувьд холбоотой бусад цогцолборуудаас ялгах аргагүй. Тиймээс зөвхөн цогцолборуудыг баримтлах хандлага, амьдралаар шалгагдсан аргуудын талаар ярья.

1-рт үзүүлэгийн сэдэвчилсэн цогцолборт үйл явдал буюу үзэгдлийн талаарх бидний тэдлэгийн эх сурвалж болох музейн эд зүйлийг нэгтгэдэг. Гэхдээ судлаачийн ашигласан бүх сурвалжийг танхимд тавихгүй. Зөвхөн түүхэн бодит байдлын чухал шинж чанарыг илүү хүртээмжтэй, нэгтнэсэн байдлаар илэрхийлж чадах эх сурвалжийг сонгоно. Үзэгч үзүүлэгээс мэдлэгийг “олж авахгүй” ,харин “авдаг” боловч шинжлэх ухааны эрэл хийх боломжтой байдаг. Үзэгч эх сурвалжуудыг үзэхдээ судалгааны замыг товчилж янз бүрийн арга замаар үзүүлэлт харуулж буй дүгнэлтэд хүрдэг.

2-рт үзүүлэгийн цогцолборт түүхийн сударгаанд голдуу ашиглагддаггүй боловч амьдралын үзэгдлийн талаар **нүдэнд харагдахаар ойлголт өгдөг материалуудыг** оруулдаг. Музейн үзэгчийг орон зай цаг хугацааны хувьд биднээс алслагдсан объектоор аялахыг урьдаг – үйлдвэрээр “аялах” , тулалдааны талбарт “очих” , номноос гардаг түүхэн бие хүн, дуртай номныхоо анхны хэвлэлийг “харах” зэрэг бололцоог олгодог. Амьдралд энэ 2хандлага нь харилцан холбоотой бөгөөд үзмэрийг сонгож авах үндэслэл болдог.

Цогцолборт амьдралын үзэгдлийг олон талаас нь харуулахдаа ихэвчлэн музейн эд зүйлийн янз бүрийн төрлийг багтаадаг. Аль нь давамгайлах нвь сэдэв болон музейн цуглуулгаас шалтгаална. Ж: нийгэм-эдийн засгийн үзэгдэл, арл түмний ахуй нь биет ул төрийг хамгийн их үлдээдэг. Харин үзэл суртлын асуудал юуны өмнө баримт бичигт тусдаг байна.

Хэрэв цогцолбор нь үзүүлэгийн сэдвийн нэг хэсэг бол нэг төрлийн материалаас бүрдэж болно. Тухайлбал улсорны нийгэм-эдийн засгийн хөгжлийг

харуулахад хөдөлмөрийн багаж, ахуй эд зүйлс, бичмэл болон дүрслэх урлагийн бүтээлийг тусгай цогцолбор болгож болдог байна. Тэтгээр нь бүхэлдээ сэдвийн агуулгыг гаргаж чадна.

Цогцолборт орж буй музейн эд зүйл нь зөхөн хэлбэрийн хувьд нэг төрлийн биш. Сэдэвт хамаарч буй эд зүйлийн дотор тухайн үйл явдал үзэгдлийн дунд бий болсон ба гарал үүслээрээ холбогдолтой боловч, илүү тод харуулах үүднээс татан оруулж буй эд зүйлүүд байдаг. Энэ нь үзүүллэгийн сэдэвчилсэн **цогцолборыг зохиох боловч зохиомжийг хийх үндсэн арга- төв буюу голлох үзмэрийг онцлох нэг шалгуур болдог.**

Ач холбогдол ба сэтгэл татах чадвараа онцгой чухал музейн эд үзмэрийг бие даасан нэгж үзмэр болгож болно. Гэхдээ энэ цогцолбортойгоо агуулгаараа хобоотой байдаг.

Үзмэр хоорондын харилцан холбоог харуулах арга нь үзүүллэгийн үнэмшилтэй байдлын дээшлүүлнэ. Энэ холбоо нь хамгийн энгийн байж болно. Ж: хэвлэлийн машиныг түүн дээр хэвлэсэн зүйл, үсгийн хэв зэрэгтэй нь тавих.

Харин янз бүрийн эд зүйлийг “харилцан баримтжуулах” нь илүү хэцүү. Түүний гадаад талын адил байдалд тулгуурлан хийж болно: хөрөг зураг дахь хүний хувцсыг бодит хувцастай, цехэд үйлдвэрлэж буй бүтээгдэхүүний гэрэл зургийг нэг бүтээгдэхүүнтэй нь том хэмжээний техникийг түүний нэг детальтай нь тавилгыг өрөөнд тавигдсан байдлынх нь зурагтай гэх мэтээр тавина.

Ийнхүү харилцан баримтлуулж гадна талаасаа харагдахгүй холбоог харуулж болдог. Жишээлбэл: шилмэл сортын буудай гаргаж буй эрдэмтний гэрэл зургийг тэр буудайн жишээн ба энэ бүтээлийнхээ төлөө авсан шагналын нь хатм тавьдаг.

Үзэгч ойлгоход хүндрэлтэй баримт бичгийг “**бодитой болгох арга**”-ыг хэрэглэн харилцан баримтжуулна. Эдгээр баримт бичигт түүнээс өөр ямар ч “ул мөр” үлдээгүй боловч түүхэн чухал ач холбогдолтой үйл явдлын тухай мэдээ үлдсэн байх тохиолдолд баримтад дурдагдсан цаг хугацаа, утгаараа тохирч биет үзмэр ба дүрслэх урлагийн бүтээлийг дагалдуулан дэглэдэг. Жишээ нь: тариачны бослогын тухай баримт бичгийг түүнд өгүүлэгдэж буй зүйлс-тэр нутгийн тариачны дүр, бослого гарсан газрын дүрслэл, зэвсэгтэй хамт тавьдаг.

Эд зүйл, түүний хэсгийг **харьцуулах** боломж олгох аргыг хэрэглэснээр /дайнд сүйдсэн гудамж талайн гэрэл зугийг сэргээн босгосны дараха байдалтай нь харуулах, үндсэтэн ястны соёлын харилцан нөлөөллийг хувцасны жишээн дээр харьцуулах/

Барилга барих үйл явцыг харуулсан гэрэл зураг, автомашины моделиуд нь барилга байгуулалт, үйлдвэрлэлийн хөгжлийн талаар ойлголт өгнө. Жишиж харуулах нэг арга нь эсрэг тэсрэг зүйлсийг зэрэгцүүлэн тавих явдал юм.

Үйл явдлын далайцыг онцлон үзүүлж, сэтгэгдэл төрүүлэхийн тулд нэг төрлийн материалыг олноор нь нэг дор тавьдаг-дэлгэж тавьсан толгой даавуунууд, буу зэвсгийн цуглуулга, олзлогдсон буу зэсвэг гэх зэрэг.

Цогцолборт шинжлэх ухааны туслах материал болон голдуу танхим сэдэвт бүхэл нь хамаарах голлох ерөнхий тайлбарыг заримдаа оруулдаг.

Эдгээр аргыг хэрэглэхдээ үзмэрийн шинж чанарыг харгалзах хэрэгтэй. Жишээ нь: эзлэн түрэмгийлэх ба шударга дайныг адилхан тавихгүй.

Дахин сануулахад тайлбарт туссан зохиочгийн үзэл санаа, үзэгчдэд шууд нөлөөлдөг эд зүйлийн өгөх ойлголт нэгдмэл байх ёстой. Ийм алдаа нилээн их тохиолддог нь материалаа шилж аваагүйгээс болдог байна. Үзүүллэгт дэвшигдсэн сэдвийн үйл санааны агуулга тусгалаа олдог тул үзмэийг байрлуулах, дэглэх алжжас эрдэм шинжилгээний ажилтан үзмэр дэглэгч хөндий байж болохгүй. Музейн онцлог ба сэдвээс хамаарч тэгш хэмээр юм уу, чөлөөтэй, хэд хэдэн үзмэрийг цуг буюу ганцаарчлан харуулах, голлох үзмэр, хоёрдугаарт болон далд тавих, туслах материалыг хаана байрлуулах зэрэг асуудлыг шийдвэрлэдэг. Зураач-дизайнер зөвхөн үзүүллэгт дэглэгчийн саналд тулгуурлан хамгийн оновчтой шийдвэр гаргана.

Өнөө үед сэдэвчилсэн үзүүллэгт амьдралын иж цогц үзүүллэгийг их хэрэглэж байна. Голдуу дотоод тавилга, түүний хэсэг байдаг. Энэ хэлбэрийн үзүүллэгт 2 төрөл байдаг. Үүнд: амьдралаас авсан жинхэнэ биет ба музейн үзмэр, зураглал, гэрэл зураг, хэмжээ зэрэг бусад эх сурвалжийг ашиглан сэргээн хийсэн.

Комплекс-ансамблийн нэг онцгой хэлбэр нь өрж тавьсан үзмэр юм. /дүрс, баримал/ тэдгээрийг анропологийн хэв шинж, хөдөлмөрийн үйл явц, зан үйлийн онцлогийг харуулахад хэрэглэхэд тохиромжтой. Голдуу угсаатны зүйн үзүүллэгт байдаг.

Комплекс-ансамбль нь үзэгч тусгай харах байрнаас гаднаас нь хардаг буюу дотуур нь явж орчинд нь ордог тусгай танхим байж болно. Түүний тайлбар нэр, ерөнхий тодорхойлолт ба зарим нэг эд зүйлийн талаарх шаардлагатай мэдээллээс бүрдэнэ. Мөн план зурагт дурсгалт ба ердийн, жинхэнэ эх, хуулбар зэргийг томьёолсон тэмдгээр тэмдэглэнэ.

Комплекс-ансамбль нь бодит амьдралтай төстэй байдал бий болгосноор сэдэвчилсэн үзүүллэгт нэмэлт болж, амьдруулж, үзэгчийг түр амраадаг.

Сэдэвчилсэн үзүүлэлт багтдаг **нэг төрлийн цуглуулга** нь сэдэвт хамаарна. Жишээ нь: XVI-XVII зууны зоосны цуглуулга, худалдааны харилцааг, эрүүлийн цуглуулга, гар урлалын бүтээгдэхүүний хувьд нутгийн өвөрмөц байдал, давхцсан байдлыг харуулна. Мөн цуглуулгын цогцолбор нь сэдэвчилсэн үзүүлэлийн эх сурвалж болж чадах чадварыг дээшлүүлнэ.

Сэдэвчилсэн үзүүлэлт цуглуулгын цогцолборыг оруулах нь материаллаг эд зүйлийг салбараар, баримт бичгийг төрлөөр нь системчилж тавих болоцоог үгүйсгэхгүй.

Түүнчлэн үзүүлэлийн танхимд цогцолбор бүрдээ тус тусд нь бус харин түүхэн агуулгатай бүхэлд нь холбоотой үзмэрийг тавьж болно. Энэ нь мебель, толь, чимэглэлийн сийлбэр зэрэг чимэглэлийн гар урлалын эд зүйл, гэрэлтүүлэг юм. эдгээр нь тухайн үеийн материаллаг соёлыг харуулж танхимын дүр төрхийг бий болгодог байна.